

Евгений Замятин

Ние

**Москва
«Книга по Требованию»**

УДК 82-3
ББК 84
3-26

3-26 **Замятин Е.**
Ние / Евгений Замятин – М.: Книга по Требованию, 2012. – 132 с.

ISBN 978-5-4241-2054-1

Издание на българском языке

ISBN 978-5-4241-2054-1

© Издание на русском языке, оформление
«YOYO Media», 2012

© Издание на русском языке, оцифровка,
«Книга по Требованию», 2012

Евгений Замятин
Ние

Конспект:

Съобщението

Най-мъдрата от всички линии

Поемата

Просто преписвам — дума по дума — поместеното днес в Държавния Вестник:

„След 120 дни завършва строежът на ИНТЕГРАЛА. Скоро ще удари великият исторически час, когато първият ИНТЕГРАЛ ще полети във всемира. Преди хиляда години вашите героични прадеди покориха цялото земно кълбо и го подчиниха на Всеобщата Държава. На вас ви предстои още по-славен подвиг: да решите с помощта на този стъклен, електрически, огнедишащ ИНТЕГРАЛ безкрайното уравнение на Вселената. Предстои ви да подчините неизвестните същества, обитаващи други планети, може би все още в свободно, диво състояние, на благотворното робство на разума. Ако те не разберат, че им носим математически безпогрешно щастие, наш дълг е да ги принудим да бъдат щастливи. Но преди оръжието ще опитаме със слово.

От името на Благодетеля съобщаваме на всички номера във Всеобщата Държава:

Всеки, който усеща сили в себе си, е длъжен да подготвя трактати, поеми, манифести, оди или други съчинения за красотата и величието на Всеобщата Държава.

Това ще бъде първият товар, който ще понесе ИНТЕГРАЛЪТ.

Да живее Всеобщата Държава, да живеят номерата, да живее Благодетелят!“

Пиша и усещам: бузите ми пламтят. Да: да се реши грандиозното всемирно уравнение. Да: да се изправи нелепата крива, да се опъне по допирателната — асимптотата — по правата. Защото линията на Всеобщата Държава е правата. Великата, божествената, точната, мъдрата права — най-мъдрата от всички линии...

Аз, Д-503, съм само един от създателите на ИНТЕГРАЛА, само един от математиците на Всеобщата Държава. Свикналото ми с цифрите перо не е в състояние да създаде музика от асонанси и рими. Само ще се опитам да запиша онова, което виждам, което мисля — по-скоро онова, което ние мислим (точно така: ние, и нека това НИЕ стане заглавие на моя дневник). Но нали той ще е производна от нашия живот, от математически съвършения живот на Всеобщата Държава — а щом е така, няма ли да бъде поема сам по себе си, независимо от моята воля? Ще бъде — вярвам, зная го.

Пиша и усещам: бузите ми пламтят. Сигурно нещо подобно чувствава жената, когато за първи път долови в себе си пулса на новото, още мъничко, спяло човече. Това съм аз и същевременно не съм аз. И месеци наред трябва да го храня със своите сокове, с кръвта си, а после — с болка да го откъсна от себе си и да го положи в нозете на Всеобщата Държава.

Но аз съм готов както всеки или почти всеки от нас. Готов съм.

Конспект:

Балетът

Квадратната хармония

Хиксът

Пролет. От дивите невидими равнини иззад Зелената Стена вятърът носи жълтия меден пращец на някакви цветя. Устните пресъхват от този сладък пращец — току ги ближеш с език — и навярно такива сладки са устните на всички жени, които вървят насреща ти (и на мъжете, разбира се). Това малко пречи да мислиш логично.

Но пък какво небе! Синева — и никакъв облак не го загрозява (какъв странен вкус са имали древните, щом техните поети са се вдъхновявали от тези нелепи, хаотични, глупаво изтикващи се кълбета пара). Аз обичам — сигурен съм, че няма да сбъркам, ако кажа: ние обичаме само стерилното, безупречното небе. В такива дни целият свят е излят от същото устойчиво, вечно стъкло както и Зелената Стена, както и всички наши сгради. В такива дни виждаш самата синя дълбина на нещата, някакви неизвестни дотогава, изумителни техни уравнения — виждаш ги в най-обикновеното, делничното.

Да вземем дори това. Днес сутринта бях на хелинга, където се строи ИНТЕГРАЛЪТ, и изведнъж видях машините: въртяха се със затворени очи, в самозабрава, кръглите глави на регулаторите; лъскавите мотовилки сновяха наляво-надясно; гордо поклащаше рамене балансърът; танцуваше длетото на дълбачната машина в такта на нечута музика. Изведнъж видях цялата красота на този грандиозен механичен балет, облян от нежносиньото слънце.

И по-нататък — въпрос към себе си: защо е красиво? Защо този танц е красив? Отговор: защото е *несвободно* движение, защото целият му дълбок смисъл е тъкмо в абсолютната естетическа подчиненост, в идеалната несвобода. И ако е вярно, че прадедите ни са се отдавали на танца в най-вдъхновените мигове на своя живот (религиозни мистерии, военни паради), това ще рече само едно: инстинктът за несвобода е органично присъщ на човека още от древността и ние, в днешния ни живот — само съзнателно...

Налага се да прекъсна: щракна номераторът. Вдигам очи: разбира се, О-90. След половин минута тя самата ще бъде тук — да ме вземе за разходка.

Милата О! — винаги ми се е струвало, че прилича на името си: с десет сантиметра по-ниска от Идеалната Майка, цялата закръглена, и розовото О — устата — отворена винаги когато ме слуша. И още: пухкавата гънчица около китката ѝ — като на дете.

Когато влезе, у мен все още с пълна сила бучеше маховикът на логиката и аз по инерция заговорих за току-що установената от мен формула, в която влизахме и ние всички, и машините, и танцът.

— Чудесно е. Нали? — попитах аз.

— Да, чудесно е. Пролет — розово ми се усмихна О-90.

Ето, представете си: било пролет... Тя — за пролетта. Това са жените... За-мълчах.

Долу. Булевардът е многолюден: в такова време обикновено изразходваме

личния си следобеден час за допълнителна разходка. Както винаги от всички тръби-комини на Музикалния Завод се лееше Маршът на Всеобщата Държава. Номерата следваха в стройни редици, по четирима, и възторжено тактуваха — стотици, хиляди номера в синкави юнифи¹, със златни плочки на гърдите — държавния номер на всеки. И аз — ние, четиримата — сме една от безбройните вълни на този могъщ поток. Отляво е О-90 (някой от косматите ми прадеди преди хиляда години сигурно би я нарекъл със смешната дума „моята“); отдясно — два непознати номера, женски и мъжки.

Блаженосиньо небе, мънички детски слънца във всяка метална плочка с номера, непомрачени от безумието на мислите лица... Лъчи — разбирате ли: всички те са от някаква единна, лъчиста, усмихваща се материя. А медните тактове: „Тра-та-та-там. Тра-та-та-там“, това е такава блеснала на слънцето медна стълбица, и с всяка нота се издигате все по-нагоре, в главозамайващото синьо висине...

И също както сутринта, на хелинга, отново видях — сякаш за първи път в живота си видях всичко: нерушимите прави улици, лъчистия стъклен паваж, божествените паралелепипеди на прозрачните жилищни сгради, квадратната хармония на сиво-синкавите редици. И сякаш не цели поколения, а аз, самият аз съм победил стария Бог и стария живот, самият аз съм създал всичко това — и сякаш съм някаква кула, страхувам се да си помръдна лакътя, за да не се посипят отломки от стени, куполи и машини...

А след миг — скок през вековете, от + към -. Спомних си (очевидно обратна асоциация) — ненадейно си спомних една картина в музея: някогашен булевард, от двайсетия век, оглушително пъстра, безредна гълпа от хора, колела, животни, афиши, дървета, багри, птици... Разправят, че наистина е било така — можело е да бъде. Стори ми се толкова неправдоподобно, толкова нелепо, че не се стърпях и припах да се смея. И веднага ехо — смях — отдясно. Обърнах се: пред очите ми — бели — необикновено бели и остри зъби, непознато женско лице.

— Извинете — каза тя, — но вие така вдъхновено обгръщате всичко с поглед като някакъв митичен бог в седмия ден от сътворението. Сякаш сте сигурен, че и мен сте сътворили тъкмо вие, а не някой друг. Много съм поласкана...

Всичко това без усмивка, дори, бих казал, с известна почтителност (може би тя знае, че съм от създателите на ИНТЕГРАЛА). Но не съм сигурен: в очите или във веждите — някакъв странен, дразнещ хикс, ала не мога да го улова, да му дам цифров израз.

Кой знае защо, се смутих и леко объркан, започнах логически да мотивирам смеха си. Съвършено ясно е, че този контраст, тази непроходима пропаст между сегашно и минало...

— Но защо да е непроходима? (Какви бели зъби!) Над пропастта може да се прехвърли мост. Представете си само: барабан, батальони, редици — нали това също го е имало — следователно...

— Е, да: ясно! — извика тя (мислите ни поразително се пресякоха: тя — почти с моите думи — онова, което записвах преди разходката).

— Разбирате ли: дори мислите. Така е, защото никой от нас не е „един“, а само „един от“. Толкова сме еднакви...

Тя:

— Сигурен ли сте?

Зърнах вдигнатите ѝ под остър ъгъл към слепоочията вежди — като острите рогчета на хикса и, кой знае защо, отново се смутих; погледнах надясно, наляво — и...

Отдясно — тя, рязка, упорито-гъвкава като тънка жилага пръчка, I-330 (виждам вече номера ѝ); отляво — О, съвсем друга, цялата от окръжности, с детската гънка на ръката; и в края на нашата четворка — непознат мъжки номер — някак двойно извит като буквата S. Всички бяхме различни...

Тази отдясно, I-330, явно улови объркания ми поглед — и въздъхна:

— Да... Уви!

Всъщност това „уви“ бе съвсем намясто. Но отново нещо в лицето или в гласа ѝ...

— Никакво „уви“ — казах с неприсъща за мен рязкост. — Науката се развива и очевидно ако не сега, след петдесет, сто години...

— Дори носовете на всички...

— Да, носовете — вече почти крещях. — Щом има някакъв, все едно какъв повод за завист... Щом моят нос е като копче, а неговият...

— Е, вашият нос е дори „класически“, както са казвали едно време. Но, виж, ръцете... Хайде, покажете, покажете си ръцете!

Не понасям да ми гледат ръцете: целите космати, рунтави — някакъв нелеп атавизъм. Протегнах ръка и — с възможно най-безразличен глас — казах:

— Маймунски.

Тя погледна ръцете, после лицето ми:

— Извънредно любопитен акорд. — Преценяваше ме на око като на кантар, мярнаха се пак рогчетата в края на веждите.

— Той е записан при мен — радостно-розово отвори уста О-90.

По-добре да беше мълчала — това вече бе напълно излишно. Изобщо тази мила О... как да кажа... при нея е неправилно изчислена скоростта на езика, секундната скорост на езика винаги трябва да бъде по-малка от секундната скорост на мисълта.

В края на булеварда камбаната на акумулаторната кула гръмко удари 17. Личният час свърши. I-330 си тръгна с S-образния мъжки номер. Той внушава някакво уважение и — сега виждам — лицето му сякаш ми е познато. Някъде съм го срещал, но в момента не мога да си спомня.

На сбогуване I — все тъй хиксово — ми се усмихна.

— Наминете вдругиден в аудиториум 112.

Повдигнах рамене:

— Ако получа наряд за аудиториума, който споменахте...

Тя — с някаква странна увереност:

— Ще получите.

Тази жена ми действуваше неприятно като случайно заседнал в уравнението неразложим ирационален член. Радвах се, че ще остана поне за малко насаме с милата О.

Хванати за ръка, ние изминахме четири пресечки на булевардите. На ъгъла тя трябваше да завие надясно, аз — наляво.

— Така бих искала да дойда днес при вас, да спуснем щорите. Точно днес, сега... — плахо вдигна О към мен кръглите си, кристалносини очи.

Милата. Какво да ѝ кажа? Нали вчера беше при мен и чудесно знае, че най-

близкият ни сексуален ден е вдругиден. Това е просто същото „изпреварване на мисълта“ — както се случва (понякога вредно) преждевременно да се подаде искра в двигателя.

На раздяла два... не, ще бъде точен, три пъти целунах чудесните ѝ сини очи, непомрачени от нито едно облаче.

Конспект:

Сакото

Стената

Скрижалите

Прегледах написаното вчера — и виждам: не съм достатъчно ясен. Тоест всичко е напълно ясно за всеки от нас. Но зная ли, може би вие, неизвестните, които ще получите от ИНТЕГРАЛА моя дневник, може би вие сте прочели великата книга на цивилизацията едва до страницата, до която са стигнали и прадедите ни преди 900 години. Може би не знаете дори такива азбучни понятия като Часови Скрижали, Лични Часове, Идеална Майка, Зелена Стена, Благодетел. Смешно е и в същото време много трудно да говоря за всичко това. Все едно някой писател, да кажем, от двайсетия век да вземе да обяснява в романа си какво е „сакото“, „квартира“, „съпруга“. А впрочем ако романът му е преведен за диваци, нима е възможно да се мине без бележка относно „сакото“?

Сигурен съм, че докато дивакът е гледал „сакото“, си е мислил: „За какво ли ще е това? Излишно време.“ Може би точно така ще погледнете и вие, когато ви кажа, че никой от нас не е бил оттатък Зелената Стена още от времето на Двестагодишната война.

Но, мили мои, трябва поне малко да се мисли, това доста помага. Нали се знае, че цялата човешка история, доколкото ни е известна, е история на прехода от скитничеството към уседналия начин на живот. Не следва ли отгук, че най-уседналият начин на живот (нашият) е и най-съвършен (нашият). Ако хората са скитали от единия до другия край на земята, това е ставало само в предисторическите времена, когато е имало нации, войни, търговия, откриване на разни америки. Но защо, кому е нужно това сега?

Допускам: навикът към уседналия живот е възникнал не без усилие и не веднага. Когато по време на Двестагодишната война всички пътища били разбити и обрасли с трева, в началото сигурно е изглеждало много неудобно да се живее в градове, отрязани помежду си от зелените дебри. И какво от това? След като изчезнала опашката на човека, той вероятно също не се е научил отведнъж да пъди мухите без нейна помощ. На първо време безспорно му е било мъчно за опашката. Но сега — можете ли да си представите да имате опашка? Или: можете ли да си представите, че сте гол на улицата, без „сакото“ (възможно е още да се разхождате по „сака“). Същото е и в случая: не мога да си представя града, без да е облечен със Зелената Стена, не мога да си представя живота ни без цифровите обковки на Скрижалите.

Скрижалите... Ето, в този момент от стената в моята стая строго и нежно ме гледат в очите техните цифри — пурпурни върху златен фон. Неволно си спомням онова, което древните са наричали „икона“, и изпитвам желание да пиша стихове или молитви (което е едно и също). Ах, защо не съм поет, че да ви възпея достойно, о, Скрижали, о, сърце и пулс на Всеобщата Държава.

Всички ние (а може би и вие) още като деца, в училище, сме чели най-великия от познатите ни паметници на древната литература — „Разписание на влаковете“. Но сложете дори него до Скрижалите — и ще видите редом графит и диамант:

съставът им е един и същ — С, въглерод, но как сияе — прозрачен и вечен — диамантът. Дъхът ви спира, когато с грохот летите по страниците на „Разписанието“. Но Часовите Скрижали най-вече превръщат всеки от нас в стоманен, шестколесен герой на велика поема. Всяка сутрин, точни като колела, в един и същи час, в една и съща минута, ние, милионите, ставаме като един. В един и същи час едномилонно започваме работа — едномилонно я свършваме. И сливайки се в единно, милионноръко тяло, в една и съща, определена от Скрижалите секунда ние вдигаме лъжиците до устата си, в една и съща секунда излизаме на разходка, отиваме в аудиториума, в залата за Тейлърнови упражнения, прибираме се за сън...

Ще бъда напълно откровен: ние също все още нямаме абсолютно точно решение на задачата за щастието: два пъти на ден — от 16 до 17 и от 21 до 22, единният мощен организъм се разпада на отделни клетки: това са установените от Скрижалите Лични Часове. В тези часове ще видите: някои са в стаите си с целомъдрено спуснати щори, други отмерват стъпки под медните звуци на Марша по булеварда, трети — като мен сега — са седнали зад бюрото. Но аз твърдо вярвам — нека ме нарекат идеалист и фантазьор — вярвам: рано или късно ще намерим и за тези часове място в общата формула, рано или късно всичките 86 400 секунди ще се вместят в Часовите Скрижали.

Много невероятни неща съм чел и слушал за времената, когато хората са живеели още в свободно, тоест неорганизирано, диво състояние. Но най-силно ме е поразявало точно това: как тогавашната държавна власт — та дори и в зародиш — е могла да допусне хората да живеят без каквото и да било подобие на нашите Скрижали, без задължителните разходки, без точно определените часове за хранене, ставали и лягали, когато си искат; някои историци дори твърдят, че през онези времена улиците цяла нощ били осветени, хората денонощно се разхождали или пътували.

Ето, това изобщо не мога да го осмисля. Колкото и да е бил ограничен разумът им, все пак е трябвало да разбират, че такъв живот е истинско поголовно убийство — само че бавно, ден след ден. Държавата (хуманността) забранявала убийството на отделния човек, а не забранявала унищожението на милионите наполовина. Значи, да се убие един, тоест да се намали сборът от човешки съществувания с 50 години, е престъпно, а да се намали сборът от човешки съществувания с 50 милиона години — не е престъпно. Смешно, нали? У нас всеки десетгодишен номер ще реши за половин минута тази математико-морална задача, а при тях това не са могли да сторят всичките им кантовци, взети заедно (защото нито един от кантовците не се досетил да изгради научна система на етиката, тоест основана върху изваждане, събиране, деление и умножение).

А нима не е абсурд, че държавата (и се е осмелявала да се нарича държава!) е могла да остави без всякакъв контрол сексуалния живот. Който, когато и колкото искал... Абсолютно ненаучно, като животни. И като животни, слепешката, раждали деца. Не е ли смешно: да познаваш овощарството, птицевъдството, рибовъдството (имаме точни данни, че са ги познавали) и да не съумееш да стигнеш до последното стъпало на тази логическа стълбица: детевъдството. Да не стигнеш до нашите Идеална Майка и Идеален Баща.

Толкова е смешно и неправдоподобно, че само като го написах, се сепнах: ами ако вие, непознати читатели, ме сметнете за зловен шегобиец? Ако помислите,

че просто искам да се подиграя с вас и уж на сериозно ви разказвам абсолютни глупости?

Знайте, че, първо: не умея да се шегувам: във всяка шега има — като неявна функция — и лъжа; и второ: Всеобщата Държавна Наука твърди, че животът на древните е бил точно такъв, а Всеобщата Държавна Наука не може да греши. Пък и за каква държавна логика да говорим, когато хората са живеели в състояние на свобода, тоест като животни, маймуни, като стадо. Какво да искаме от тях, щом дори в наше време някъде от дъното, от косматите дълбини — все още се чува дивото маймунско ехо.

За щастие много рядко. За щастие това са само дребни аварии на отделни детайли: лесно могат да бъдат ремонтирани, без да се спира вечният, великият ход на цялата Машина. Да бъде отстранен огъналият се болт, има грижата майсторската, тежка ръка на Благодетеля и още — опитното око на Пазителите...

Да, à propos, сега си спомних: онзи, вчерашния, двойно извития като S май че съм го виждал да излиза от Бюрото на Пазителите. Сега разбирам откъде у мен това инстинктивно чувство на уважение към него и някакво неудобство, когато тази странна I в негово присъствие... Трябва да си призная, че тази I...

Звъни се за сън: 22,30. До утре.